

prida neugodnih ali celo negativnih ocen. Ne nazadnje je treba tudi reči, da je uspelo avtorju v pregnanten slog vtisniti zelo tekoč in gladko berljiv stil pisanja.

Franc Rozman

Napredno mladinsko gibanje na Slovenskem. RK ZSMS, Ljubljana 1982, 259 strani.

Publikacija ima značaj zbornika in je nastala kot rezultat znanstvenega posvetovanja v Ljubljani leta 1981, na katerem so sodelovali zgodovinarji in udeleženci mladinskega naprednega gibanja. Knjiga pomeni nadaljevanje podobnih prizadevanj iz preteklosti, kot je bilo na primer znanstveno posvetovanje o Skoju v Zagrebu ob šestdesetletnici njegove ustanovitve, ki so se ga udeležili tudi slovenski predstavniki in so njihovi referati objavljeni v posebni knjigi (SKOJ 1919—1945, Ljubljana 1980), le-ta predstavlja nerazdružno celoto z referati ljubljanskega posvetovanja.

Zbornik obsega čas stare Jugoslavije, narodnoosvobodilnega boja in prvih let socialistične graditve. Objavljenih je petnajst prispevkov, od katerih jih kar devet obravnava mladinsko problematiko iz obdobja stare Jugoslavije, trije iz obdobja narodnoosvobodilnega boja, dva iz povojnega obdobja, eden pa je metodološkega značaja. Na koncu je objavljena še diskusija s posvetovanja.

Kakovost referatov je zaradi pestre strukture njihovih nosilcev različna. Eni izpričujejo poglobljeno preučevanje zgodovinarjev in temeljijo na arhivskem, časopisnem in spominskem gradivu ter imajo temu ustrezen znanstveni aparat, drugi referati so bolj spomske narave.

Publikacija, ki je po značaju zbornik, seveda že vnaprej onemogoča celovit pogled v obravnavano tematiko. Posamezne referate je tako ocenjevati kot pomembne prispevke za nadaljnjo monografsko obdelavo mladinskega gibanja.

Preučevanje mladinskega gibanja je z metodološkega stališča zelo zahtevno delo, kar potrjujejo tudi pričujoči referati. En vidik težavnosti odseva na primer v dejstvu, da je mladinsko gibanje obravnavano v okviru pripadnosti mladine določenim organizacijam in društvom (čeprav je to do neke mere nujno, kajti le tako lahko prikažemo zanimiv spekter mladinskega delovanja, opredeljevanja do določenih stališč itd.), vse premalo pa kot gibanje v okviru družbenopolitičnih dognanj. Izjemi sta referata dr. Milice Kacin-Wohinz O mladinskem gibanju na Primorskem med obema vojnama in Anke Vidovič-Miklavčič Vloga Skoja v procesu združevanja naprednih sil v Sloveniji v protifašistično fronto — Mladinsko OF (1937—1941).

Mag. Irena Mrvič obravnava ekonomski boj Skoja v času 1919—1929, dr. France Kresal pa socialnopolitični in materialni položaj delavske mladine v obdobju stare Jugoslavije.

Dr. Janko Prunk govori o tistem delu slovenske mladine med obema vojnama, ki se je razvijala na idejnih temeljih krščanskega socializma.

Temeljita je razprava Franceta Filipiča, napisana v glavnem na osnovi bogatega gradiva Komunistične internacionale in komunistične mladinske internacionalne. V njej obravnava organizacijska in vsebinska vprašanja delovanja

Skoja v Sloveniji v letih 1933—1938 ter odnos med Skojem in KPJ. V določenem smislu dopolnjuje zgornji referat spominski prispevek Viktorja Stoparja o delovanju Skoja zadnja leta pred vojno, pojasnjuje pa tudi njegove metode delovanja.

Drago Košmrlj prikazuje vpliv in delovanje komunistične partije v Društvih kmetijskih fantov in deklet, Mirko Tušek pa narodnoobrambno delo mladine v času rastoče fašistične nevarnosti.

Skromno je zastopano obdobje narodnoosvobodilnega boja, kar preseneča, saj je bil prispevek mladine narodnoosvobodilnemu boju in revoluciji ogromen, ki pa ga bo težko prikazati, saj bi bila za to potrebna v nekem smislu nasilno ločena obravnava od tako kompleksnega pojava, kot je narodnoosvobodilni boj bil. Zlasti tu bo treba najti odgovore na številna metodološka vprašanja.

Skoj in Zvezo delovne mladine v Ljubljanski pokrajini leta 1942 obravnava Vilma Bebler-Pirkovič. Obširna in dokaj temeljita je razprava Vlada Jurančiča, ki ponovno potrjuje, kako koristni so lahko prispevki, ki jih pišejo nekdanji udeleženci, če pri tem uporabljajo zgodovinske metode. V njej prikaže organizacijski razvoj Skoja v narodnoosvobodilni vojski v letih 1941—1945, lik člana Skoja, odlike dela skojevskih organizacij in njihovo številčno rast. O mladinskem tisku govori prispevek Marjete Čampa.

Vlogo in delo Zveze mladine Slovenije oziroma Ljudske mladine Slovenije in Skoja v prvem pojavnem obdobju, to je do leta 1948, obravnavata prispevka Janeza Vipotnika in Nataše Urbanc. Prvi obravnava to vprašanje v luči kongresnih in plenumskih dokumentov, drugi pa podrobno, dokumentirano in kritično mladinske delovne akcije kot pomemben in viden izraz mladinske revolucionarne energije prvih let nove Jugoslavije.

Posebno pozornost zasluži prispevek Jožeta Dežmana, ki opozarja na metodološke probleme raziskavanja mladinske tematike, kot je posvečanje osrednje pozornosti vodstvenemu delu mladinske organizacije, vztrajanje na dogodkovnem prikazovanju zgodovine, ne da bi poiskali odgovore na bistvena vprašanja, omejevanje preučevanja le na obdobje 1918—1945, preozko zastavljanje nalog itd.

Napredno mladinsko gibanje, še zlasti njegov najrevolucionarnejši del, to je Skoj, je prav gotovo pojav in proces, ki terja vsestranske samostojne obdelave, pri čemer pa je nujno treba izhajati iz mladinskega gibanja kot celote, spoznavati njegovo raznolikost, diferenciacijo in upoštevati tudi tisti del mladinskega gibanja, ki je prehajal na reakcionarne pozicije, kajti le tako in ob obravnavi v kontekstu splošnih družbenopolitičnih dogajanj, bo dobilo tudi napredno mladinsko gibanje pravilno in preverjeno mesto. Vse do takrat pa bodo raziskovalci prisiljeni zatekati se k določenim posplošitvam, kar je na nekaterih mestih opazno tudi v tej knjigi. Vendar je ta pomanjkljivost v prvi vrsti posledica dejstva, da je mladinska problematika šele na začetku preučevanja, če izvzamemo prve poskuse izpred več kot dvajset let. Drugi vzrok pa je v splošnem stanju slovenskega zgodovinopisja, ko vrsta vprašanj, ki so najtesneje povezana z mladinsko problematiko, še ni raziskanih.

Zbornik torej posreduje generalno linijo naprednega mladinskega gibanja, je dragoceno izhodišče pri nadaljnjih raziskavah, hkrati pa opozarja na številna vprašanja, ki jih bo treba še raziskati, kot na primer idejnopolitično usposab-

ljanje mladine, kulturnoprosvetno in s tem tesno povezano vzgojnoizobraževalno delo, boj za širino mladinskega gibanja, odnos med komunistično partijo in Skojem, socialni sestav Skoja itd.

Vida Deželak

Enciklopedija druge svetovne vojne 1939—1945. Založba Borec, Ljubljana 1982, 522 strani.

Kadar se založba ali urednik odločita za izdajo kakšne knjige, gre vselej za pretehtano odločitev. Ta odločitev mora biti toliko bolj tehtna, če gre za publikacijo, kakršna je pred nami. Prevod enciklopedije, zlasti še enciklopedije s tako specialno in občutljivo vsebino kot je druga svetovna vojna, je tvegano podjetje, predvsem zato, ker je vedno treba pričakovati kup pripomb. Že pri običajnih monografijah se vselej najde kritik, ki bo vedel povedati, kaj vse v monografiji manjka, katere literature avtor ni omenil ali uporabil in koliko »pomembnih« virov je pustil ob strani. Pri enciklopedijah pa je možnosti za takšno kritiko toliko, kolikor je v njej gesel.

Zato je nemara nepotrebno iskati v enciklopediji, kakršna je Enciklopedija druge svetovne vojne, napake ali manjkajoča gesla, razen če gre za take pomanjkljivosti, ki so temeljnega pomena. Bolj pomembno je, če skušamo ugotoviti, ali nam enciklopedija daje odgovore na vprašanja, za katera želimo najti v njej odgovore. Zdi se mi, da pri tem ne gre toliko za vprašanje sorazmerja med posameznimi gesli, kot za to, ali ta gesla dajejo bralcu osnovne podatke in še zlasti, ali ga usmerjajo v podrobnejšo literaturo. In prav tu vidim najpomembnejšo pomanjkljivost Enciklopedije druge svetovne vojne. To, da je bila dopolnjena z gesli, ki zadevajo Jugoslavijo, Slovenijo in naš narodnoosvobodilni boj, se mi zdi samo po sebi razumljivo. Pomembno je tudi, da sta urednika na najvidnejše vsebinske pomanjkljivosti opozarjala že v spremni besedi ob slovenski izdaji enciklopedije druge svetovne vojne. Hudo pa je, da bralec knjige ne more uporabljati kot priručnik, ki bi dal osnovno informacijo in usmeril bralca k posebni, bolj nadrobni literaturi. S tem je izničena ena od osnovnih namembnosti literature, ki jo imenujemo »leksika«.

Že urednika sama sta poudarila, da poznamo v svetovni literaturi tudi »boljše« enciklopedije, zato se mi ob branju — listanju knjige ni postavljalo vprašanje, ali sta izbrala najboljšo. Gotovo sta izbrala dobro enciklopedijo, še zlasti zato, ker gre za prvo tovrstno pri nas. Enciklopedije, ki je koncipirana širše kot običajno, tako da se začne s kronološkim pregledom dogodkov (1931 do 1946), nadaljuje s pregledno študijo o vzrokih za drugo svetovno vojno (1918—1939, avtor Hendrik Brugmans), ter posveti največji del svojega obsega geslom od »ABC načrti« do »Žukov« ter se konča s sklepno besedo o neposrednih in daljnosežnih posledicah vojne, ne morem oceniti drugače kot dobro. Če k vsemu temu dodamo, da ima enciklopedija tudi kazalo osebnih imen in pregled stvarnih gesel, je jasno, da ima publikacija vzorno izdelano strukturo.

Gotovo je, da sta urednika opravila ogromno delo. Že pregledovanje in korigiranje napak zahteva ne samo veliko dela, temveč predvsem veliko znanja. Očitno sta bila prepričana, da se delo izplača. Prav zato sem v uvodni besedi